

بررسی میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری رشته‌های علوم پایه دانشگاه تبریز با منابع مرجع تخصصی

ثریاصمدی^۱

چکیده: به منظور بررسی میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم پایه با منابع مرجع تخصصی، پژوهشی در سال ۱۳۷۵-۷۶ به روش پیمایشی انجام شد. داده‌های آماری این پژوهش، با استفاده از پرسشنامه، جستجو در بانک‌های اطلاعاتی و گردآوری اطلاعات از فهرست منابع مقالات، گردآوری شد. نتایج تحقیق نشان داد که دانشجویان منابع مرجع را به دلیل عدم احراز جایگاه اصلی خویش، کمتر می‌شناسند و کمتر از آنها استفاده می‌کنند، زیرا دانشجویان قبل از مراجعه به منابع مرجع در کتاب‌ها و مجلات به جست‌وجوی مطالب مورد نظر خویش می‌پردازند و به همین دلیل بیشتر دانشجویان با منابع مرجع کتابخانه‌ای مانند چکیده‌نامه‌ها، کتابشناسی‌ها و نمایه‌نامه‌ها آشنایی کمتری دارند. بیشتر دانشجویان مورد مطالعه موافق بودند که آشنایی عملی و نظری با منابع مرجع تخصصی و غیرتخصصی لازم و ضروری است.

کلیدواژه‌ها: منابع مرجع تخصصی، دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، دانشگاه تبریز

مقدمه

به علت اهمیت نقش اطلاعات علمی و فنی در برنامه‌های تحقیقاتی در زمینه توسعه و عمران کشور و توجهی که به امور پژوهشی برای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی می‌شود، و همچنین به منظور جلوگیری از دوباره‌کاری و آشنایی با نتایج تحقیقات کشورهای دیگر، دسترسی به انبوه اطلاعاتی که همه روزه در زمینه‌های مختلف علوم و فناوری منتشر می‌شود، به طور

محسوسی مورد نیاز است.

بنابراین برای سهولت دسترسی محققان و دانشمندان به اطلاعات لازم در موضوعات خاص، منابعی در سطح ملی و بین‌المللی منتشر می‌شود. همچنین سازمان‌های علمی و فنی، امکانات و تسهیلاتی برای برقراری ارتباط با شبکه‌های اطلاعات علمی و فنی در دنیا به وجود

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه تبریز

پرسش‌های اساسی

سئوالاتی که محور پژوهش بودند، عبارتند از:

۱. چند درصد از دانشجویان دوره کارشناسی ارشد و دکترا با منابع مرجع تخصصی موجود در کتابخانه‌ها آشنا هستند؟
۲. دانشجویان با چه منابعی بیشترین و کمترین میزان آشنایی را دارند؟
۳. آموزش نحوه استفاده از منابع مرجع چه تأثیری بر میزان آشنایی دانشجویان دارد؟
۴. پر مراجعه‌ترین منابع اطلاعاتی و مرجع کدامند؟
۵. دلایل عدم دستیابی دانشجویان به منابع چیست؟

روش پژوهش

در این پژوهش که از روش پیمایشی تحلیلی استفاده شده، بررسی میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا با منابع مرجع تخصصی مد نظر بوده است. همچنین هدف از انجام این پژوهش، توصیف عینی و واقعی شرایط موجود است تا آنچه هست بدون هیچ گونه دخالت یا استنتاج ذهنی گزارش شود و از نتایج عینی واقعیت‌ها مشخص شوند.

جامعه آماری پژوهش

۱۲۹ نفر از ۱۵۰ نفر دانشجوی مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا در دانشگاه تبریز در رشته‌های علوم پایه (فیزیک، شیمی، زمین‌شناسی، زیست‌شناسی، ریاضی) جامعه پژوهش را تشکیل می‌دهند.

تعدادی از دانشجویان ترم‌های آخر دوره‌های دکترا و کارشناسی ارشد در حال تحقیق و نوشتن پایان‌نامه‌های خود در شهرهای دیگر بودند و به پرسشنامه جواب ندادند. ضمناً به دلیل محدود بودن جامعه مورد مطالعه، نمونه‌گیری انجام نشد.

آورده‌اند تا در اسرع وقت اطلاعات مورد نیاز آنها را در اختیارشان قرار دهد.

منابع مرجع از مهم‌ترین این گونه منابع هستند که به طور کلی برای ارائه اطلاعات معینی استفاده می‌شوند و هرگز به طور مداوم و متوالی مطالعه نمی‌شوند. در چنین کتاب‌هایی، حقایقی از منابع متعدد فراهم آمده و مرتب شده است به گونه‌ای که سریع و راحت می‌توان از آنها استفاده کرد.

منابع مرجع یا مستقیماً اطلاعاتی را در اختیار قرار می‌دهند: مثل دایرةالمعارف‌ها، واژه‌نامه‌ها، راهنماها، سالنامه‌ها و منابع مشابه دیگر؛ و یا منبعی را که می‌توان از آن طریق اطلاعاتی را ردیابی کرد نظیر کتابشناسی‌ها و نمایه‌ها.

بنابراین محققان احساس کرده‌اند که در کار تحقیق، شناخت مآخذ اهمیت تمام دارد و بدون مراجعه و احاطه کامل به تمام یادست کم به بیشتر مآخذ عمده، پژوهش دقیق در هیچ مسئله‌ای ممکن نیست.

هدف و فایده پژوهش

هدف: تعیین و شناسایی میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع تخصصی.

فایده: این تحقیق باعث می‌شود دانشجویان در انجام تحقیقات خود، درصد بالایی از مشکلاتی را که به علت عدم آگاهی از منابع پیش می‌آید از میان بردارند، و همچنین باعث صرفه‌جویی در وقت آنان می‌شود به این صورت که با گنجانیدن دروس آموزشی در این زمینه در برنامه‌ریزی درسی دانشگاه‌ها به منظور آشنا ساختن هر چه بهتر و کامل‌تر دانشجویان با کتابخانه و منابع مرجع و تهیه و تکثیر دفترچه‌ها و جزوه‌های راهنما برای استفاده از این منابع می‌توان میزان آگاهی و امکان استفاده و دستیابی به این منابع را بالاتر برد.

گردآوری اطلاعات

اطلاعات از طریق پرسشنامه گردآوری شد و پرسشنامه‌های تنظیمی به طور مستقیم به دانشجویان داده شد.

اطلاعات گردآوری شده از پرسشنامه‌ها، در جداول آماری گنجانده شده و سپس با استفاده از نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شده‌اند.

تجزیه و تحلیل آماری

نمودارها و جداول در خصوص توزیع فراوانی دانشجویان مورد مطالعه بر حسب جنس، رشته تحصیلی، مقطع تحصیلی، منابع مورد نیاز دانشجویان در ردیابی اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش، میزان استفاده دانشجویان از کتابخانه‌ها، میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع تخصصی رشته خود، میزان ضرورت آموزش در زمینه شناسایی منابع مرجع، میزان ضرورت استفاده از منابع مرجع در کارهای پژوهشی، میزان آشنایی دانشجویان با بانک‌های اطلاعاتی، میزان استفاده دانشجویان از منابع مذکور در کارهای تحقیقی، دلایل عدم دستیابی و عدم استفاده دانشجویان از منابع مرجع و میزان آشنایی دانشجویان با منابع تخصصی ارائه شده‌اند.

جدول ۱. فراوانی نسبی و درصد دانشجویان مورد مطالعه بر حسب رشته تحصیلی و جنسیت

رشته	مرد		زن		جمع	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ریاضی	۲۰	۱۵	۰	۰	۲۰	۱۵
فیزیک	۲۴	۱۹	۴	۳	۲۸	۲۲
شیمی	۵۱	۳۹	۹	۷	۶۰	۴۶
زمین‌شناسی	۹	۷	۱	۱	۱۰	۸
زیست‌شناسی	۳	۲	۸	۶	۱۱	۸
جمع	۱۰۷	۸۳	۲۹	۱۷	۱۲۹	۱۰۰

در مجموع، تعداد دانشجویان مورد مطالعه ۱۲۹ نفر بود که اکثریت آنان را مردان با ۸۳ درصد و بقیه را زنان با ۱۷ درصد تشکیل می‌دهند (جدول ۱).

جدول ۲. فراوانی نسبی و درصد دانشجویان مورد مطالعه بر حسب مقاطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	تعداد	درصد
کارشناسی ارشد	۱۰۳	۸۰
دکترا	۲۵	۱۹
بدون جواب	۱	۱
جمع	۱۲۹	۱۰۰

طبق جدول ۲، ۸۰ درصد از دانشجویان مورد مطالعه در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۹ درصد در مقطع دکترا تحصیل می‌کردند و ۱ درصد هم به دانشجویانی اختصاص داشت که به این دو سؤال پرسشنامه پاسخ نداده بودند.

درصد بالایی از دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد تحصیل می‌کردند به دلیل آنکه تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد بیشتر است.

در پاسخ به این سؤال پرسشنامه که دانشجویان بر حسب اولویت چه منابعی را ترجیح می‌دهند؟ طبق نمودار ۳ و جدول ۳، دانشجویان منابع مرجع را با ۴۳ درصد در اولویت اول و همکلاسان را با ۲۲ درصد در اولویت دوم و استادان با ۲۲ درصد در اولویت سوم و کتابداران را با ۳ درصد در اولویت چهارم انتخاب نموده‌اند. نتیجه نشان می‌دهد که دانشجویان از نقش و وظیفه کتابداران در دانشگاه و کارهای پژوهشی آگاه نیستند.

جدول ۳. توزیع فراوانی منابع مورد استفاده دانشجویان در ردیابی اطلاعات بر حسب اهمیت منابع

رشته تحصیلی	منابع مرجع		همکلاسان		استادان		کتابداران	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ریاضی	۵	۴	۵	۴	۸	۶	۲	۱
فیزیک	۱۴	۱۱	۴	۳	۸	۶	۲	۱
شیمی	۴۰	۲۱	۱۱	۸	۹	۷	۰	۰
زمین شناسی	۴	۳	۴	۳	۲	۱	۰	۰
زیست شناسی	۵	۴	۴	۳	۱	۱	۱	۱
جمع	۶۸	۴۳	۲۸	۲۱	۲۸	۲۱	۵	۳

جدول ۴. فراوانی نسبی و درصد میزان استفاده از

منابع کتابخانه های مذکور

جدول ۵. فراوانی نسبی و درصد میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع

رشته تحصیلی	کتابخانه دانشگاه		کتابخانه مرکزی		کتابخانه شخصی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ریاضی	۷	۱۵	۹	۱۵	۲	۱۹
فیزیک	۱۰	۲۱	۱۴	۲۳	۳	۲۷
شیمی	۲۱	۴۶	۲۷	۴۵	۳	۲۷
زمین شناسی	۳	۶	۴	۷	۳	۲۷
زیست شناسی	۵	۱۱	۶	۱۰	۰	۰
جمع	۴۶	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۱	۱۰۰

رشته تحصیلی	بلی		نا حدودی		خیر	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
ریاضی	۱۷	۱۳	۸	۶	۳	۵۰
فیزیک	۵	۴	۱۳	۱۰	۲	۱
شیمی	۴۵	۳۵	۱۴	۱۱	۱	۱
زمین شناسی	۶	۵	۴	۳	۰	۰
زیست شناسی	۴	۳	۷	۵	۰	۰
مجموع	۷۷	۶۰	۴۶	۳۵	۶	۵

جدول ۵ با توجه به پاسخ های سؤال ۱۰ پرسشنامه تنظیم شده است و میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع را نشان می دهد. به طوری که مشاهده گردید ۶۰ درصد از دانشجویان با منابع مرجع آشنایی داشتند و تنها ۵ درصد از آنها اطلاعی از منابع مرجع نداشتند. ضمناً در میان رشته های مورد مطالعه، دانشجویان رشته شیمی بیشترین درصد آشنایی را با منابع مرجع داشتند (۴۵ دانشجویان از ۶۵ دانشجوی مورد بررسی). البته علت بالا بودن میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع پس از مقایسه با نتیجه آزمون سؤال پایانی پرسشنامه، بیشتر ناشی از ناآشنایی با مفهوم منابع مرجع در ذهن دانشجویان بود. درباره اینکه آیا دانشجویان ضرورت آموزش

در پاسخ به سؤال ۸ پرسشنامه که از کتابخانه های مورد استفاده دانشجویان (به جز کتابخانه های دانشکده های علوم و شیمی) پرسش می کرد؛ نتایج نشان دادند که علاوه بر کتابخانه های دانشکده های مربوطه، ۵۲ درصد از دانشجویان از کتابخانه مرکزی، ۳۹ درصد از دانشجویان از کتابخانه دیگر دانشکده ها و ۹ درصد از دانشجویان از کتابخانه های شخصی استفاده می کردند (جدول ۴).

بنابراین می توان نتیجه گرفت که علاوه بر کتابخانه های خود دانشکده ها، کتابخانه های مرکزی دانشگاه ها منابع مناسبی را برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دارند.

جدول ۶ فراوانی نسبی و درصد میزان اولویت دانشجویان در استفاده از منابع مرجع

منابع اطلاعاتی	کتاب و مجله		دایرةالمعارف و واژه‌نامه		پایان‌نامه		چکیده‌نامه		مقاله‌نامه		کتابشناسی	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
اول	۷۱	۵۸	۷	۱۲	۱	۱	۲۰	۲۶	۱۷	۲۳	۱	۵
دوم	۲۸	۲۲	۱۲	۲۰	۱۸	۲۴	۲۰	۲۶	۲۴	۳۳	۲	۱۱
سوم	۱۳	۱۱	۱۰	۱۷	۲۹	۳۸	۲۴	۳۱	۱۶	۲۲	۰	۰
چهارم	۶	۵	۱۵	۲۵	۱۶	۲۱	۹	۱۱	۹	۱۲	۶	۳۳
پنجم	۰	۰	۱۱	۱۹	۹	۱۲	۲	۲	۸	۱۰	۲	۱۱
ششم	۵	۴	۴	۷	۳	۴	۳	۴	۰	۰	۷	۲۹
جمع	۱۲۲	۱۰۰	۵۹	۱۰۰	۷۶	۱۰۰	۷۸	۱۰۰	۷۳	۱۰۰	۱۸	۱۰۰

غنی و مناسب علمی در کشورهای پیشرفته به شمار می‌آید و به منظور بررسی جایگاه این منابع در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی سؤال ۱۳ در پرسشنامه در این باره مطرح شد. در پاسخ به این سؤال مشخص شد که تنها ۱۶/۹ درصد از دانشجویان تحصیلات تکمیلی با این منابع مهم آشنایی دارند و از آنها استفاده می‌کنند. این میزان کم عملاً ناشناخته ماندن بانک‌های اطلاعاتی را در میان دانشجویان تحصیلات تکمیلی نشان می‌دهد. در پاسخ به سؤال ۱۴، که پرسیده شد برای انجام کارهای پژوهشی از چه منابعی استفاده می‌کنید؟ طبق جدول مشخص شد که در همه رشته‌های علوم پایه و مقاطع تحصیلی، اولویت اول استفاده از منابع به کتاب و

شناسایی منابع مرجع را می‌دانند؟ (سؤال ۱۱ پرسشنامه) ۸/۷۹۰ درصد از دانشجویان ضرورت چنین آموزش‌هایی را تأیید کردند و تنها ۴/۷ درصد از آنها چنین آموزشی را غیر ضروری دانسته‌اند.

در باره اینکه آیا بدون استفاده از منابع مرجع می‌توان کار تحقیقی انجام داد (سؤال ۱۲ پرسشنامه)، ۸۷/۶ درصد از دانشجویان، استفاده از منابع مرجع را در انجام کارهای تحقیقی ضروری دانسته‌اند و فقط ۳/۹ درصد از آنها عدم نیاز به منابع مرجع را در پژوهش اعلام کرده‌اند. می‌توان علت این مقدار بسیار کم را عدم برداشت صحیح پاسخ‌دهندگان از منابع مرجع دانست. به علت اینکه امروزه بانک‌های اطلاعاتی جزء منابع

جدول ۷. فراوانی نسبی و درصد علل عدم دستیابی دانشجویان به منابع مرجع

دلایل عدم استفاده	نبود منابع مورد نیاز		عدم آگاهی از وجود منابع		عدم همکاری کتابداران		مشغله کاری و کمبود وقت		کمبود منابع مورد نیاز به زبان فارسی		ساعات محدود کتابخانه	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
اول	۸۴	۶۴	۳۲	۲۷	۵	۵	۳	۴	۰	۰	۰	۰
دوم	۲۶	۲۰	۳۶	۳۰	۲۳	۲۲	۱۱	۱۳	۷	۱۲	۶	۹
سوم	۱۴	۱۱	۲۰	۱۷	۳۳	۳۲	۲۰	۲۴	۱۰	۱۷	۹	۱۴
چهارم	۲	۱	۲۱	۱۸	۱۶	۱۶	۲۴	۲۹	۱۵	۲۶	۱۳	۲۰
پنجم	۰	۰	۴	۳	۱۹	۱۹	۱۹	۲۳	۱۴	۲۴	۱۹	۲۹
ششم	۶	۴	۶	۵	۶	۶	۶	۷	۱۲	۲۱	۱۸	۲۸
جمع	۱۳۲	۱۰۰	۱۱۹	۱۰۰	۱۰۲	۱۰۰	۸۲	۱۰۰	۵۷	۱۰۰	۶۵	۱۰۰

تحصیلی را سؤال می‌کرد و در صورت عدم استفاده، عوامل عدم استفاده را با معیارهای عدم نیاز و عدم شناخت و عدم دسترسی مشخص می‌نمود، جدول ۸ تنظیم شده است. با بررسی جدول فوق در می‌یابیم که بیشترین میزان شناخت و استفاده از کتاب‌های مرجع تخصصی، با ۴۶ درصد به دانشجویان رشته شیمی اختصاص دارد و این نکته نشان می‌دهد که دانشجویان رشته شیمی نسبت به دیگر دانشجویان بیشتر با منابع مرجع تخصصی رشته خود آشنا هستند.

بیشترین میزان عدم شناخت ابتدا به دانشجویان رشته ریاضی تعلق داشت و بعد به دانشجویان رشته فیزیک.

خلاصه یافته‌ها، نتایج

پس از تجزیه و تحلیل اطلاعات کمی و کیفی تحقیق، نتایج زیر به دست آمد:

- میزان آشنایی دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکترای علوم پایه با منابع مرجع تخصصی ۳۴ درصد است.
- بالاترین میزان استفاده و شناخت دانشجویان رشته شیمی، منبع Chemical Abstract با ۹۵ درصد است. آنها

مجله با ۵۸ درصد اختصاص یافته است استفاده از دیگر منابع اطلاعاتی مرجع عبارتند از:

- اولویت دوم مقاله نامه‌ها ۳۳ درصد؛
 - اولویت سوم پایان نامه‌ها ۳۸ درصد؛
 - اولویت چهارم دایرةالمعارف‌ها و واژه‌نامه‌ها ۲ درصد؛
 - اولویت پنجم چکیده نامه‌ها ۲ درصد؛
 - اولویت ششم کتابشناسی‌ها ۳۹ درصد.
- جدول ۷ در پاسخ به سؤال ۱۵ پرسشنامه که نظر دانشجویان را درباره موانع دستیابی به منابع اطلاعاتی و مرجع سؤال می‌کرد؛ تنظیم شده است. همان طور که مشخص شد، هفت مشکل عمده در دستیابی دانشجویان به منابع وجود دارد که اولویت اول به موجود نبودن منابع مورد نیاز در کتابخانه با ۶۴ درصد اختصاص دارد. اولویت‌های دیگر عبارتند از:
- عدم آگاهی از وجود منابع ۳۰ درصد؛
 - عدم همکاری کتابداران ۳۲ درصد؛
 - مشغله کاری و کمبود وقت ۲۹ درصد؛
 - کمبود منابع مورد نیاز به زبان فارسی ۲۴ درصد؛
 - ساعات کار محدود کتابخانه ۲۸ درصد.

جدول ۸. فراوانی نسبی و درصد میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع تخصصی

رشته تحصیلی	میانگین کتاب‌های شناخته شده	میانگین کتاب‌های شناخته نشده	میانگین عدم نیاز	میانگین عدم شناخت	میانگین عدم دسترسی
فیزیک	۲۷	۵۲	۳۱	۸	۵
شیمی	۴۶	۴۵	۲۳	۱۳	۵
ریاضی	۲۶	۶۵	۳۵	۲۲	۲۰
زمین‌شناسی	۳۱	۳۲	۱۰	۱۱	۰
زیست‌شناسی	۴۲	۵۲	۲۲	۲۲	۴
میانگین	۳۴	۴۹	۲۴	۱۵	۳

بالاترین میزان عدم نیاز را، منبع شیمیدانان نامی جهان با ۵۲ درصد و کمترین میزان عدم نیاز را منابع Chemical

در پاسخ به پرسش ۱۶ پرسشنامه که میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع تخصصی در هر رشته

طبق اظهار نظر دانشجویان (۴۷ درصد)، مجله و کتاب از پرمراجعه‌ترین منابع اطلاعاتی است، در حالی که درصد استفاده از چکیده‌نامه و کتابشناسی در مقایسه با مجله و کتاب کمتر است. از بررسی‌های انجام شده در این تحقیق می‌توان نتیجه گرفت که دلایل عدم دستیابی دانشجویان به منابع مرجع به ترتیب عبارتند از:

۱. نبودن منابع مورد نیاز؛
 ۲. عدم آگاهی از وجود منابع؛
 ۳. عدم همکاری کتابداران؛
 ۴. مشغله کاری و کمبود وقت؛
 ۵. کمبود مواد مورد نیاز به زبان فارسی؛
 ۶. ساعات محدود استفاده از کتابخانه.
- بیشتر دانشجویان در ردیابی اطلاعات مورد نیاز، به منابع مرجع با ۵۳ درصد، همکلاسان با ۲۱ درصد و استادان با ۲۱ درصد مراجعه می‌کنند.
- کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز پرمراجعه‌ترین مرکز عنوان شده است. ۵۲ درصد از افراد برای جست و جوی منابع به کتابخانه مرکزی و سپس به کتابخانه‌های دانشکده‌ای (۳۹ درصد) مراجعه می‌نمایند.
- بیشتر دانشجویان در حدود ۶۵ درصد با بانک‌های اطلاعاتی آشنایی نداشتند.

پیشنهادها

موارد زیر با توجه به نتایج پژوهش برای ارتقای میزان آشنایی بیشتر دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری پیشنهاد می‌شود:

تنظیم برنامه‌های آموزشی برای معرفی منابع توسط استادان و کتابخانه‌های مربوطه؛

معرفی کتاب‌های مرجع و آموزش نحوه استفاده از آنها در خبرنامه‌های کتابخانه؛

معرفی کلی منابع مرجع و ماهیت آنها به دانشجویان

و Encyclopedia of Chemistry و Dictionary با ۰/۲ درصد نام برده‌اند. منابع Science Citation Index و Handbook Gemlin بالاترین میزان عدم شناخت را به خود اختصاص داده است.

در رشته فیزیک بالاترین میزان استفاده به واژه‌نامه فیزیک با ۵۷ درصد و Dictionary of physics با ۵۰ درصد، و بیشترین میزان عدم شناخت به منابع Encyclopedia of Applied physics اختصاص دارد.

در رشته ریاضی بیشترین میزان استفاده به منابع Dictionary of mathematics، واژه‌نامه ریاضی و بیشترین میزان عدم شناخت به Encyclopedia of mathematics با ۳۷ درصد، Handbook Mathematics با ۳۱ درصد اختصاص دارد.

در رشته زمین‌شناسی بالاترین میزان استفاده از منابع مرجع را منابع Atlas of Geology با ۵۵ درصد و زمین‌شناسی ایران با ۵۵ درصد دارند و بیشترین میزان عدم شناخت مربوط به منابع Dictionary of Geology با ۲۷ درصد و Encyclopedia Minerals با ۲۷ درصد است.

در رشته زیست‌شناسی، بیشترین میزان آشنایی با منابع را دانشجویان کتاب‌های Dictionary of Biology با ۹۰ درصد و Dictionary of Botany با ۹۰ درصد اعلام کرده‌اند. همچنین بالاترین میزان عدم شناخت اختصاص به منابع Plants and Their Names, A Concise Dictionary با ۴۰ درصد دارد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود کمترین میزان آشنایی دانشجویان، منابعی مثل دایره‌المعارف‌های لاتین، دستنامه‌ها و نمایه‌نامه‌ها است.

بیشتر دانشجویان (۶۰ درصد) معتقدند که منابع مرجع را می‌شناسند ولی قادر به استفاده از آنها نیستند. ضمناً ۹۰ درصد از آنها آموزش آشنایی با منابع مرجع را لازم می‌دانند.

جدیدالورود؛

چاپ جزوه‌ای مربوط به نحوه استفاده از کتابخانه، کتاب‌های مرجع و توزیع آن در میان دانشجویان و راهنمایی استادان و کتابداران در صورت نیاز.

منابع

۱. ملکیان، مهرخ. راهنمای استفاده از مراجع زیست‌شناسی: با یولوجیکال ابسترکتز و با یوسرچ ایندکس. تهران: انتشارات مرکز مدارک علمی، ۱۳۵۶.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده

امید است که تلاش پژوهشگران بعدی اقدامات مؤثرتری با اندیشه‌های جدیدتر در راه معرفی منابع مرجع باشد. موضوعاتی که در ادامه این پژوهش می‌تواند بررسی شود عبارتند از:

انجام پژوهشی مشابه در رشته‌های علوم انسانی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد؛
انجام پژوهشی درباره علل عدم آشنایی دانشجویان با منابع مرجع.

تاریخ دریافت: ۸۷/۹/۲۴